

De nvp-dissertatieprijs 1997

uitslag, profielen en aanbevelingen

Het NvP wintercongres 1997 is op het moment van dit schrijven net voorbij. Als bestuur kijken we met enige trots terug op een geslaagd en bovenal gezellig congres. Voor diegenen die niet aanwezig waren bij de uitreiking van de NvP dissertatieprijs wil ik in dit stuk verslag doen van de einduitslag. Daarnaast lijkt het mij zinvol voor de huidige en toekomstige promovendi, en hun begeleiders, om de gegevens die ik voorafgaande aan de prijsuitreiking presenteerde hier in een wat minder vluchtige vorm dan het gesproken woord weer te geven.

Zoals aangekondigd werd het congres afgesloten met de bekendmaking van de prijswinnaars van de NvP dissertatieprijs en een plenair lezing van een prijswinnaar. Ik schrijf hier bewust 'een' prijswinnaar. Helaas bleek nummer 1 niet in staat aanwezig te zijn op het wintercongres.

Gelukkig bleek nummer 2 bereid zijn proefschrift in een plenaire lezing toe te lichten. Als jury durfden we hem dit zonder wroeging te vragen aangezien het hier werkelijk een foto-finish betrof: het verschil tussen nummer 1 en nummer 2 was minder dan een Just Noticeable Difference, zoals de voorzitter van de jury, prof. Sanders, het terecht uitdrukte.

De besten

Zoals de voorzitter van de jury tijdens de prijsuitreiking benadrukte heeft de jury moeten vaststellen dat de kwaliteit van de proefschriften over het algemeen hoog was. De proefschriften bleken in het algemeen duidelijk vernieuwend te zijn. Dus ook diegenen die niet tot de eerste zes behoren mogen (nog steeds) trots zijn op hun prestatie. Echter, er kan maar één winnaar zijn. In het nu volgende zal ik eerst berichten hoe het psychonomische proefschrift er tegenwoordig uitziet. Daarna zullen de juryoordelen in verband gebracht worden met de kenmerken en worden enige voorlopige aanbevelingen voor een goed proefschrift gedaan.

De methode

Er waren 22 proefschriften genomineerd. Een prachtig aantal dat wel aangeeft dat de psychonomie in Nederland volop leeft. Hoewel er ook Vlaamse congresgangers waren, waren er helaas geen Vlaamse proefschriften genomineerd. Wellicht een leuk idee voor over twee jaar?

De jury bestond uit vijf leden. De voorzitter was prof. Andries Sanders (VU). Verder waren lid prof. Gerard van Galen (KUN), prof. Bert Mulder (RUG), en prof. Jeroen Raaijmakers (UvA). Tenslotte was ikzelf (IfAdo; geen prof) namens het bestuur lid van de jury en vervulde daarbij de rol van secretaris. Om de werklast nog enigszins te beperken was gekozen voor een twee-traps-systeem: in een eerste ronde beoordeelde elk

twee juryleden beoordeeld. Op grond van deze gegevens werd de eerder genoemde top 6 samengesteld die in de tweede ronde door alle juryleden beoordeeld werd.

In aanmerking kwamen psychonomische proefschriften waarop in de periode 1 juli 1995 tot 1 juli 1997 gepromoveerd was. Elk jurylid gaf elk proefschrift een rapportcijfer (1..10) en gaf op een driepunts-schaal een score op de kenmerken 1) Originaliteit, 2) Theoretische relevantie, 3) Aantal publicaties, 4) Logische consistentie per hoofdstuk, 5) Eenheid van de dissertatie, en 6) Leesbaarheid. Het belang van deze kenmerken werd door elke jurylid beoordeeld zodat belangrijkere kenmerken meer gewicht in het eindoordeel kregen. Bovengenoemde volgorde geeft meteen de rangorde die de jury aan de kenmerken gaf.

Over de volgorde van kenmerken 1 tot en met 3 bleek binnen de jury een grote mate van overeenstemming te bestaan. Over de volgorde van de punten 4 tot en met 6 was men minder eenduidig.

De resultaten

Van 16 promovendi was de leeftijd op het moment van de promotie bekend. De mediaan van de leeftijd op het moment van promoveren was 33 jaar (range: 27 ... 39 jaar). De proefschriften waren geschreven door 10 vrouwelijke en 12 mannelijke promovendi. De proefschriften waren afkomstig van de Vrije Universiteit (5), Universiteit Maastricht (4), Katholieke Universiteit Nijmegen (3), Technische Universiteit Eindhoven (3), Universiteit van Amsterdam (2), Universiteit Utrecht (2), Rijksuniversiteit Groningen (2), en de Katholieke Universiteit Brabant (1).

De begeleiding van de promovendi geschiedde 17 maal door één en 5 maal door 2 promotoren. Bij 9 proefschriften was er geen co-promotor. Bij 7 proefschriften was er één co-promotor en bij 6 proefschriften waren er twee co-promotoren betrokken. Globaal kan gesteld worden dat de proefschriften de volgende onderwerpen bestreken: motoriek (3x, 14%), psychofysiologie (3x, 14%), aandacht (3x, 14%), ergonomie (3x, 14%), waarneming (2x, 9%), lezen (2x, 9%), beslissen (1x, 4%), en respons keuze (1x, 4%)

Tabel 1 geeft een overzicht van een aantal kwalitatieve kenmerken van de genomineerde proefschriften. Opvallend was dat in een kwart van de proefschriften, de promovendus/-da (hierna aangeduid met 'promovendus') niet de eerste auteur was van één der hoofdstukken. Daartegenover staat dat er bij 4 proefschriften in het geheel geen mede-auteurs waren aangegeven. Blijkbaar heeft men het hier meer op eigen kracht gedaan. Bijna de helft van de proefschriften is tot stand gekomen dankzij financiële steun van NWO en een kwart van de promovendi kon het blijkbaar zeer goed met de ouders vinden.

De top 6:

1. Frank Zaal -VU	On prehension
2. Robert Jan van Lier -KUN	Simplicity of visual shape
3. Lieke Peper -VU	Tapping dynamics
4. Tamara Swaab-KUN	The functional locus of comprehension deficits in aphasia
5. Guido Band -UvA	Preparation adjustment and inhibition of responses
6. José Kerstholt -UvA	Dynamic decision making

Tabel 2 geeft een aantal kwantitatieve kenmerken van de 22 genomineerde proefschriften. Opvallend hierbij is dat er over het geheel genomen vaak mede-auteurs zijn. Dit suggereert dat de promovendi opgenomen waren in een hechte onderzoeksgroep

Tenslotte zijn de 22 dissertaties geordend op grond van de beoordelingen van de jury, en zijn correlaties berekend met de eerder genoemde kenmerken van de proefschriften. De resultaten voor de hoogst en de laagst correlerende eigenschappen zijn weergegeven in Tabel 3. De gegevens suggereren dat het voor een hoge beoordeling beter is één dan twee promotoren te hebben maar dat het juist beter is één of twee co-promotoren te hebben dan geen. Ook blijken proefschriften waarbij één der hoofdstukken een andere dan de promovendus als eerste auteur heeft, hoog te scoren. Verder is het, zoals al bleek bij de beoordeling van de kenmerken door de jury, van belang veel publicaties te hebben in tijdschriften. Publicaties in boeken en/of proceedings dragen weinig bij aan het kwaliteitsoordeel. Omvang van het proefschrift, geslacht en leeftijd bleken niet gerelateerd te zijn aan de beoordeling door de jury.

Het Profiel

De resultaten laten zien dat 'het' psychonomische proefschrift er momenteel als volgt uitziet. Het proefschrift is in het Engels gesteld en bevat een Nederlandse samenvatting. Het aantal pagina's is rond de 178, het aantal hoofdstukken rond de 7. Ten tijde van de promotie zijn bijna 2 van de hoofdstukken gepubliceerd in een tijdschrift. Verder is gemiddeld 0,6 hoofdstuk in een boek of in proceedings gepubliceerd en blijkt 1,4 van de hoofdstukken bij een tijdschrift ingediend te zijn. Vaak wordt het proefschrift besloten met een hoofdstuk waarin de eindconclusies weergegeven zijn. Ook is vaak een CV opgenomen. De hoofdstukken zijn veelal in de vorm van artikelen. Enkele hoofdstukken zijn geschreven met andere auteurs. De modale promovendus is bij de promotie 33 jaar oud en heeft 1 promotor en 1 co-promotor. Er wordt relatief vaak in juni gepromoveerd.

De aanbevelingen

Op grond van de resultaten lijkt het mogelijk enige aanbevelingen aan de promovendus te doen om tot een goed proefschrift te komen:

- 1) wees origineel
- 2) onderzoek iets dat theoretisch relevant is
- 3) publiceer zo snel en veel mogelijk in een tijdschrift
- 4) neem slechts 1 promotor
- 5) neem één of liefst twee co-promotoren
- 6) laat één hoofdstuk grotendeels door een ander schrijven, liefst een internationaal erkend expert
- 7) beperk het aantal hoofdstukken tot 7 of 8

Bedenk bij deze lijst overigens dat deze aanbevelingen gebaseerd zijn op correlaties; uitzonderingen hoeven dus zeker niet altijd tot lagere eindbeoordelingen aanleiding te geven.

De correlaties tussen het uiteindelijke juryoordeel en de aantallen mede-auteurs, promotoren, en co-promotoren suggereren dat de kwaliteit van het proefschrift er duidelijk op vooruit gaat wanneer de promovendus in een hechte onderzoeksgroep meedraait. Aan deze

inbreng, en daarmee wellicht de uiteindelijke mate van zelfstandigheid, geringer is. Maar een goede begeleiding is natuurlijk nooit weg, ook al heeft de promotor het nog zo druk.

1 kwalitatieve kenmerken van genomineerde proefschriften

Kenmerk	aantal	percentage
Engelstalig	22	100%
Nederlandse samenvatting	22	100%
Afsluitende conclusies	18	82%
Vorm: artikelen	17	77%
CV	15	68%
Publicatielijst aanwezig	7	32%
Hoofdstuk met andere 1° auteur	6	27%
Promotie in juni	6	27%
Geen mede.auteurs (aangegeven)	4	18%
Financiële ondersteuning	13	59%
NWO	10	45%
Anderen	3	14%
Voor kant		
Tekening/foto	13	59%
Instituutsstandaard	6	27%
Uitsluitend tekst	3	14%
Opdracht	9	41%
Ouders	6	27%
Anderen	3	14%

2. Mediaan en bereik van kwantitatieve kenmerken van de genomineerde proefschriften.

aantal	Mediaan	bereik
Pagina's	178	110..348
Hoofdstukken	7,4	5..10
Empirische hoofdstukken	4,5	1..6
Co-auteurs/hoofdstuk	1,2	0..7
Publicaties:		
Journals	1,9	0..5
Boek/proceedings	0,6	0..4
Submitted	1,4	0..5

3. Rangorde correlaties tussen eindoordeel van de jury en kenmerken van de proefschriften (positief = 'slecht').

Kenmerk	r spearman
aantal promotoren	.58**
aantal publicaties in journals	-.49*
aantal co-promotoren	-.49*
aantal hoofdstukken met andere 1° auteur	-.44*
aantal hoofdstukken	.35
Geslacht	.13
aantal pagina's	-.09
Publicaties in boeken/proceedings	.08
Submitted	-.04
Afsluitende conclusies	.03
Leeftijd	.01

Het moge duidelijk zijn dat gezien de beperkte steekproef grootte en de beperkte generaliseerbaarheid van de oordelen van één jury, deze resultaten met een flinke korrel zout moeten worden geïnterpreteerd. Toekomstige nominaties voor de NVP Dissertatieprijs kunnen wellicht de huidige gegevens complementeren en een beter beeld geven van 'het psychonomisch proefschrift'.

Willem B. Verwey

Institut für Arbeitspsychologie an der Universität Dortmund (IfADo)